

Iedereen telt mee!

**Verkiezingsprogramma
PvdA Leiden 2010 – 2014**



PARTIJ VAN DE ARBEID

Vastgesteld op de Algemene Ledenvergadering
van 27 november 2009

De idealen van de PvdA

Vrijheid, democratie, rechtvaardigheid, duurzaamheid en solidariteit. Dat zijn de idealen van de sociaal-democratie. In de confrontatie van deze idealen met de werkelijkheid van alle dag geven beginselen richting. Voor de Partij van de Arbeid staat daarbij het recht op een fatsoenlijk bestaan centraal. Een bestaan dat een volwaardige participatie in de maatschappij mogelijk maakt, met ruimte voor wie wil en waardigheid voor wie niet kan. Een fatsoenlijke samenleving ontstaat waar vrijheid, solidariteit en verantwoordelijkheid elkaar de hand reiken.

Inhoudsopgave

Inleiding: Uitgangspunten PvdA Leiden	4
1. Werk en Inkomen	6
2. Economie en toerisme	8
3. Wonen	9
4. Groen, water en klimaat	11
5. Verkeer en Vervoer	13
6. Kunst en cultuur	15
7. Sport	17
8. Onderwijs	19
9. Zorg en Welzijn	20
10. Integratie.....	23
11. Jeugd	25
12. Studenten	26
13. Veiligheid.....	27
14. Dienstverlening en Bestuur.....	29
15. Regie en regio	30
16. Wijken en buurten.....	32
17. Financiën	334

Waar staan wij voor? De drijfveren van de PvdA Leiden

De Roos met de Vuist is het symbool van de Partij van de Arbeid wereldwijd van de sociaaldemocratische partijen. De Roos drukt liefde en het respect voor mensen uit. De Vuist geeft uitdrukking aan de strijd voor gelijke kansen voor iedereen en voor bescherming en hulp voor diegenen die dat nodig hebben, zodat iedereen zich in vrijheid kan ontplooien. De samenleving die sociaaldemocraten voorstaan, is er een waarin solidariteit en vrijheid ruimte hebben. Zo'n samenleving vraagt sociale samenhang en een inspanning van burgers én van de overheid.

Dat is allemaal niet vanzelfsprekend, in de huidige tijd zelfs minder dan ooit. In onze wereld waarin de grenzen vervagen, is het goed te weten dat de PvdA deel uitmaakt van een wereldwijde beweging met gedeelde idealen, met aan de basis de lokale gemeenschap: onze stad Leiden.

Solidariteit, samenhang en gedeelde verantwoordelijkheid: idealen onder druk

Sociaaldemocratische idealen binden en inspireren mensen met uiteenlopende achtergronden en levensovertuigingen. In de confrontatie met de werkelijkheid van alledag geven deze idealen richting, nu en in de komende jaren. De snelle groei van het aantal nieuwe inwoners met andere culturele achtergronden; de economische crisis met de daaruit voortvloeiende groei van de werkloosheid, zetten de solidariteit tussen de verschillende groepen in de stad onder druk. De klimaatproblemen zetten de solidariteit met de toekomstige generaties onder druk. Kortom, de sociaaldemocratische idealen solidariteit, samenhang en gedeelde verantwoordelijkheid hebben hun vanzelfsprekendheid verloren en moeten opnieuw inhoud worden gegeven. Dat is eens te meer noodzakelijk nu het kabinet spreekt over ingrijpende bezuinigingen, die zeker ook de stad zullen raken.

In deze inleiding maken we duidelijk hoe de PvdA Leiden de idealen van de sociaaldemocratie vertaalt naar onze stad.

Solidariteit

In onze ideale samenleving staat solidariteit centraal: tussen jong en oud, tussen rijk en arm, tussen gezonden en zieken, tussen 'oude' Leidenaars en nieuwkomers, tussen de generaties die nu leven en de toekomstige generaties. Solidariteit en zorg voor Leidenaars die het moeilijk hebben, is niet alleen gewenst als het goed gaat met de stad, maar juist ook als er tegenwind opsteekt. Ons uitgangspunt is dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. De gemeente moet erop toezien dat voorzieningen terecht komen bij diegenen die het echt nodig hebben. Oneigenlijk gebruik en misbruik van voorzieningen ondermijnen de solidariteit en moeten dus worden bestreden.

Samenhang

Een sociale stad is een stad met een grote sociale samenhang, een stad waarin verschillende groepen mét elkaar leven. De culturele en etnische diversiteit is een blijvend kenmerk van onze stad. In Leiden zijn en blijven vluchtelingen altijd welkom. Juist in een maatschappij met steeds meer zelfredzame en geëmancipeerde burgers van zeer uiteenlopende achtergrond, is het belangrijk dat mensen met die onderlinge verschillen kunnen omgaan. Dit vraagt bijvoorbeeld om acceptatie van de gelijke positie van mannen en vrouwen, ongeacht hun seksuele geaardheid en om respect voor levenskeuzes van mensen, bijvoorbeeld op het gebied van geloof.

Gedeelde verantwoordelijkheid

Wij maken ons sterk voor een stad waarin verschillende groepen bereid zijn verantwoordelijkheid te dragen voor elkaars lot, waarin solidariteit gedijt op een stevige ondergrond van saamhorigheid. Mensen zijn zelf als eerste verantwoordelijk voor hun toekomst. Maar om solidariteit en samenhang te creëren is de steun van de overheid nodig, en die overheid moet fatsoenlijk en zorgvuldig met haar burgers omgaan. Daar staat tegenover dat een maatschappij die investeert in haar burgers, mag rekenen op wederkerigheid. We verwachten dat iedereen een bijdrage levert aan de samenleving door

betaald werk, mantelzorg, vrijwilligerswerk en/of verenigingsleven. Het is de verantwoordelijkheid voor de gemeente hiervoor de lokale voorwaarden te scheppen.

Leiden, een dorps vangnet

Het tempo waarmee veranderingen oude zekerheden wegspoelen, is hoog en dat maakt mensen onzeker over hun baan, hun pensioen, hun buurt. Wat is en blijft, is Leiden, een eeuwenoude stad met tradities. Dat Leiden, met zijn goede sociale voorzieningen, zijn menselijke maat en sterke wijken, biedt zijn inwoners een baken in deze onzekere tijden en tevens een goede uitgangspositie om solidair te kunnen zijn met mensen die het minder hebben. Laten wij dat koesteren; wij zijn de hoeders van dat erfgoed en hebben de plicht dat over te dragen aan de volgende generaties, onze (klein)kinderen.

Onze idealen zijn een stad met een sterke sociale samenhang; een economie met kansen voor iedereen, aansluitend op zijn of haar mogelijkheden; en voldoende, betaalbare huisvesting. Juist in tijden van economische tegenwind tellen deze idealen. Zo'n stad beschikt over goed onderwijs, gevarieerde sportvoorzieningen en een bruisend cultureel leven. Het is een stad met aandacht voor zijn ouderen. Het is tegelijkertijd een stad met aandacht voor de toekomst van onze (klein)kinderen, doordat zorgvuldig omgaan met energie, aandacht voor vernieuwbare energiebronnen en de zorg voor onze leefomgeving centraal staan.

Wij moeten de volgende generatie met opgeheven hoofd tegemoet kunnen treden en kunnen zeggen dat we er alles aan hebben gedaan om hun toekomst veilig te stellen.

Het is onze overtuiging dat politiek het verschil kan maken tussen een marginaal en een fatsoenlijk bestaan, tussen achterstelling en emancipatie, tussen isolement en participatie: politiek doet ertoe. Wij willen die verantwoordelijkheid nemen en onze idealen in praktijk brengen. Daarom vragen wij op 3 maart 2010 uw stem.

Kijk voor de mensen die deze idealen in praktijk willen brengen op www.leiden.pvda.nl/lijst

1. Werk en Inkomen

Werk is veel meer dan een manier om geld te verdienen. Werk is ook een bron voor sociale contacten en een kans op ontplooiing en emancipatie. Voor nieuwkomers biedt werk de beste kans op integratie. De economische crisis maakt dit basisrecht alleen maar actueler. De komende jaren zal de werkloosheid sterk oplopen. Er zullen meer mensen aangewezen zijn op de bijstand, omdat er voor hen geen werk is. De gemeente moet zich maximaal inspannen om deze Leidenaars weer aan het werk te krijgen.

De Leidse PvdA maakt zich al tientallen jaren sterk voor een stevig armoedebeleid. Leidenaars met een laag inkomen, of dat nu een uitkering, loon of alimentatie is, krijgen jaarlijks enkele honderden euro's. Daardoor krijgen kinderen van minima kansen die kinderen uit minder arme gezinnen ook hebben, en kunnen alle minima deelnemen aan sport, cultuur en ontspanning. Armoedebeleid is bovendien een directe investering in de stad. Minima kunnen immers niet sparen, zij besteden hun inkomen volledig. Bijna elke euro die Leiden uitgeeft aan haar minimabeleid komt terecht bij ondernemers, verenigingen en organisaties in en om Leiden. Juist tijdens een economische recessie is dat hard nodig.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Elke bijstandsgerechtigde actief.** Iedere bijstandsgerechtigde die kan werken, volgt mede dankzij de PvdA een traject gericht op werk. Binnen dat traject is meer dan voorheen plaats voor scholing.
- **Sociale winst.** Door een voorstel van de PvdA moeten ondernemers, die opdrachten van de gemeente willen, bij de uitvoering hiervan werklozen in staat te stellen om werkervaring op te doen.
- **Meer en betere voorlichting.** Veel meer Leidenaars weten dat ze recht hebben op inkomensondersteuning en doen daar ook een beroep op.
- **Sociale werkvoorziening.** Leidenaars met een arbeidshandicap kunnen aan het werk komen via de sociale werkvoorziening. De Leidse sociale werkvoorziening (DZB) heeft de afgelopen jaren fors meer verlies geleden dan begroot. Pas in 2008, na aanhoudende druk van de PvdA op de wethouder om in actie te komen, ging het weer beter.
- **Uitbreiding minimabeleid.** Ook Leidenaars met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (was 110%) worden ondersteund. Leiden is daarmee een van de meest ruimhartige gemeenten in Nederland.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Werk.** Bijstandsgerechtigden die kunnen werken en minder dan 20 uur per week bezig zijn met scholing, worden gestimuleerd daarnaast te gaan werken. Daardoor houden zij werkritme, sociale contacten en aansluiting bij de arbeidsmarkt. Bovendien leveren bijstandsgerechtigden zo een bijdrage aan de stad, bijvoorbeeld door sportkantines op te knappen, de stad te verfraaien of de dienstverlening van de gemeente te verbeteren.
- **Snellere hulp bij schulden.** Niet alleen de toenemende vraag naar schuldsanering wordt opgevangen, maar ook bestaande wachttijden worden verkort door uitbreiding van de capaciteit.
- **Meer scholing.** Bijstandsgerechtigden kunnen echte opleidingen volgen en niet alleen een training of cursus, zodat hun kansen op de arbeidsmarkt toenemen.
- **Koopkracht gelijk.** De bedragen waar minima recht op hebben, worden jaarlijks aangepast aan de prijsontwikkeling, zodat hun koopkracht er niet op achteruit gaat.
- **Meer sociale winst.** Ook bij de inkoop van diensten door de gemeente worden de betreffende ondernemers verplicht werklozen werkervaring bij hun op te laten doen.

- **Afsluiting voorzieningen voorkomen.** De PvdA wil dat energie- en waterbedrijven meer doen om afsluiting van gas, water en/of stroom te voorkomen.
- **Arbeidshandicap geen belemmering.** De sociale werkvoorziening moet meer Leidenaars met een arbeidshandicap aan de slag helpen bij reguliere werkgevers en haar werknemers daarbij beter begeleiden.
- **Elk traject maatwerk.** De combinatie van scholing, trainingen, cursussen en eventueel werk moet afgestemd zijn op de mogelijkheden en wensen van de cliënt. Van iedere cliënt wordt een overzicht van verworven competenties opgesteld en bijgehouden om haar/zijn kansen op een baan te vergroten. Elke cliënt krijgt een persoonlijk contract waarin alle rechten en plichten opgenomen zijn.
- **Handhaving minimabeleid.** We handhaven het minimabeleid van 120%, juist tijdens deze economisch mindere tijden.

2. Economie

De lokale economie is de kurk waarop de stad drijft. Zonder ondernemerszin geen banen, en zonder banen geen werkende mensen die aan de basis staan van solidariteit en zorgzaamheid. Voor de Partij van de Arbeid is een sterke lokale economie de voorwaarde voor het in de praktijk brengen van onze idealen van een solidaire samenleving.

En daarvoor zijn in Leiden kansen te over. Leiden heeft een moderne economie. Naast zorg en onderwijs is bio science uitgegroeid tot een derde pijler onder de economie. De creatieve bedrijvigheid kan de komende jaren uitgroeien tot de vierde pijler. Een mooie en vitale binnenstad is nodig om het toerisme te stimuleren. De PvdA wil actief werken aan een aantrekkelijk ondernemersklimaat en zorgen voor optimale randvoorwaarden voor ondernemers. De gemeente moet er alles aan doen om meer ruimte te geven aan bedrijvigheid in Leiden, nu verhuizen teveel ondernemers naar andere gemeenten als hun bedrijf groeit.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Startersgebouw.** In 2009 is op het Bio Science Park de eerste steen gelegd voor een nieuw gebouw voor startende ondernemers, dat met steun van de gemeente wordt gebouwd.
- **Ruimte voor creativiteit.** In het gebouw 'Nieuwe Energie' is ruimte gekomen voor creatieve bedrijven. De gemeente betaalt hieraan mee.
- **Betere relaties met ondernemers.** De relatie tussen de gemeente en de ondernemers is aanmerkelijk verbeterd. Door meer ruimte aan partners in de stad te geven is er in Leiden meer te doen, en wordt Leiden beter gepromoot.
- **Minder regels.** Door veel regels af te schaffen besparen ondernemers jaarlijks € 400.000.
- **Winkelcentra.** De uitbreiding en opknappbeurt van de Luifelbaan zijn afgerond.
- **Oostvlietpolder.** Alle rechtszaken tegen de aanleg van meer groen en een bedrijvenpark in de Oostvlietpolder zijn voorbij. De aanleg van dit bedrijvenpark kan beginnen, waardoor er duizenden banen bijkomen in Leiden.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Verbeteren creatieve en culturele klimaat.** In de noordelijke en oostelijke binnenstad staan enkele oude industriële gebouwen waar niets mee gebeurt. Deze locaties worden ontwikkeld om ruimte te maken voor de creatieve sector. Eerste prioriteit is de ontwikkeling van de Meelfabriek. Binnen de ontwikkeling van deze gebouwen krijgen kunst en cultuur nadrukkelijk een plek.
- **Nieuwe inrichting bedrijventerreinen.** Er is een goed uitvoeringsprogramma gemaakt om bestaande bedrijventerreinen opnieuw in te richten. Dit moet zo snel mogelijk worden uitgevoerd.
- **Minder en beter.** Er zijn nog veel overbodige regels en regels die niet gehandhaafd worden. De gemeente moet met kracht doorgaan met het afschaffen van regels. Regels die blijven worden gehandhaafd.
- **Wijkwinkelcentra opknappen.** De PvdA heeft de eigenaar van de Stevensbloem, het wijkwinkelcentrum in de Stevenshof, opgeroepen snel werk te maken van het opknappen. Het Kooiplein en het Diamantplein moeten ook snel aangepakt worden.
- **Bio Science Park.** Het Bio Science Park is in 2009 uitgeroepen tot het beste bedrijvenpark van Nederland. De PvdA zal zich inzetten om de condities te creëren waardoor het Bio Science Park zich verder kan ontwikkelen en de concurrentie voor kan blijven.
- **Duizenden banen.** De bouw van het bedrijvenpark in de Oostvlietpolder, de herinrichting van bestaande bedrijventerreinen en de bouw van nieuwe kantoren moet zo gebeuren dat ruimte maximaal wordt benut en er zoveel mogelijk banen bijkomen. Dat moeten er voor heel Leiden duizenden worden.

3. Wonen

Doordat Leiden een fantastische stad is om in te wonen bestaat er een groot tekort aan woningen. De PvdA blijft zich maximaal inzetten voor het oplossen van die woningnood, ook al zullen er nooit genoeg woningen zijn voor iedereen die in Leiden wil wonen. We kijken daarom ook nadrukkelijk naar woningbouw in de regio, bijvoorbeeld op vliegveld Valkenburg.

De wachttijd voor een nieuwe huurwoning is de afgelopen jaren sterk opgelopen. Er zijn niet zozeer te weinig (sociale) huurwoningen, maar er wonen veel mensen in een goedkope huurwoning die eigenlijk in een groter of ander soort huis willen (of zouden moeten) wonen. Door de recessie blijven mensen nog meer dan anders in hun huurwoning wonen, omdat ze het niet aandurven een huis te kopen. Zodra de economie aantrekt zal er wat meer doorstroming zijn, maar niet voldoende om het tekort op te lossen.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Nieuwe wijken.** Roomburg is voltooid, Nieuw Leyden bijna. Daardoor komen er in totaal 1.800 woningen bij in Leiden.
- **Sloop voorkomen.** Mede door de inzet van de PvdA is grootschalige sloop rond de Oranjegracht/Waardgracht en in de Kooi voorkomen.
- **Nieuwe sociale woningbouw.** Er zijn ook de afgelopen jaren honderden nieuwe woningen bijgekomen voor mensen met een laag inkomen.
- **Duurzaam bouwen.** Leiden stelt hoge eisen aan de duurzaamheid van nieuwe woningen, zodat er zo min mogelijk energie verspild wordt en milieu en klimaat worden ontzien. Met de woningcorporaties zijn afspraken gemaakt over het isoleren van woningen en het besparen van energie.
- **Minder grote nieuwbouwhuizen.** De PvdA heeft er mede voor gezorgd dat de eis dat nieuwe huizen minimaal 100 m² groot zijn, is losgelaten. Daardoor kunnen er meer huizen gebouwd worden.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Zo min mogelijk huizen slopen.** Zolang mensen met plezier in hun huis wonen, zijn er nauwelijks redenen te bedenken om een huis te slopen, tenzij het onveilig of ongezond is. Sloop ontwricht vaak de sociale structuur in een wijk. De PvdA kiest dan ook voor renovatie en niet voor sloop.
- **Meer bouwen.** Bestaande bouwplannen staan onder druk doordat de vraag tijdelijk kleiner is en de financiering moeilijk. De gemeente doet er alles aan om bestaande bouwplannen zo snel mogelijk door te laten gaan, bijvoorbeeld door extra financiering te zoeken zoals voor het plan bij het Diamantplein is gedaan. Om meer woningen te creëren wil de PvdA stimuleren dat hoger wordt gebouwd daar waar de hoogbouwvisie dit toestaat.
- **Meer aangepaste woningen.** Er moeten meer nieuwe woningen komen – of bestaande geschikt gemaakt worden - voor ouderen en voor Leidenaars met een beperking.
- **Diversiteit in wijken.** Wijken moeten zoveel mogelijk een afspiegeling van de Leidse samenleving zijn. Samen met de woningbouwcorporaties moet hieraan worden gewerkt. In wijken waar al veel Leidenaars met lage inkomens wonen, worden duurdere huizen gebouwd, en andersom. Omdat is gebleken dat de leefbaarheid daarbij gebaat is, is ons motto: homogene straten in heterogene buurten.
- **Groen bouwen.** Leiden stelt nu al hoge eisen aan de duurzaamheid van nieuwe huizen, dat moet zo blijven. Door parkeerplekken nog vaker in of onder huizen te realiseren kan zoveel mogelijk groen behouden blijven. Bij nieuwbouw moet er aandacht zijn voor voldoende groen en

speelplekken in de buurt; de PvdA zal bij alle bestemmingsplannen blijven toetsen of er voldoende ruimte is gereserveerd voor speelplekken en groen.

- **Wonen boven winkels.** De PvdA wil dat de subsidieregeling voor het maken van woningen boven winkels zo wordt aangepast dat deze ook echt werkt.

4. Groen, water en klimaat

Voor een leefbare toekomst voor onze (klein)kinderen moeten we investeren in duurzaamheid met als einddoel een klimaat neutrale stad en sluiting van de materialenkringloop. De gemeente kan ook een bijdrage aan deze mondiale problemen leveren en heeft de afgelopen jaren duidelijke ambities geformuleerd voor energiebesparing (en daarmee CO₂ uitstoot), het gebruik van groene energie en optimaal hergebruik van afval. Zo zal de gemeentelijke organisatie in 2015 klimaat neutraal zijn.

De PvdA zet zich ervoor in dat Leiden tot de top 10 van de meest duurzame gemeenten van Nederland behoort.

De Leidse parken, het water en het klein groen zijn onmisbaar voor een volle en drukke stad als Leiden. De PvdA maakt zich dan ook al jaren hard voor meer en beter groen.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Groen en speelveldjes.** Aan bijna elk nieuw bestemmingsplan zijn speelveldjes en groen toegevoegd.
- **Meer bomen.** Mede door een actie van de PvdA zijn er na herhaaldelijk aandringen veel meer bomen geplant en is het beschikbare geld niet blijven liggen.
- **Riolering de Kooi.** Aan de jarenlange wateroverlast in de Kooi is mede door inspanningen van de PvdA een einde gekomen na de aanleg van een nieuwe riolering.
- **Woningisolatie.** Met de woningcorporaties zijn afspraken gemaakt over het isoleren van woningen en het besparen van energie.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Opwekking duurzame energie.** De PvdA wil opwekking van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen stimuleren, onder andere door te onderzoeken of de locaties aangegeven door de Leidse MilieuRaad voor het plaatsen van (kleine) windturbines geschikt zijn.
- **Investeren in energiearmere woningen.** De PvdA zal erop toezien dat prestatieafspraken met de corporaties over het investeren in het energiezuiniger maken van huurwoningen ruimhartig worden uitgevoerd.
- **Subsidie = groen.** Organisaties die subsidie van de gemeente krijgen, moeten groene stroom gebruiken.
- **Dakisolatie.** Door gunstige leningen wordt dakisolatie bij particulieren gestimuleerd. Door een warmtescan worden huizen geselecteerd en de eigenaren uitgenodigd om gebruik te maken van de leningen.
- **Gratis parkeervergunningen.** Eigenaren van hybride en elektrische auto's kunnen een gratis parkeervergunning krijgen. Er moeten oplaadpunten voor deze auto's komen.
- **Energie convenant.** De gemeente neemt het initiatief om met het bedrijven en instellingen afspraken te maken over energiebesparing.
- **Gratis advies.** De PvdA zet zich ervoor in dat minima en kleine bedrijven gratis milieuadvies krijgen bij de Regionale Milieudienst.
- **Hergebruik afval.** Een nieuwe integrale benadering van de afvalketen in Gevulei-kader waarbij optimaal wordt ingezet op hergebruik van afval. Als voorbereiding op het aflopen van de huidige contracten met de verwerker in 2014-15 moet een politiek aangestuurd bestek voor nascheiding van integraal verzameld afval worden opgesteld. Al in 2010 moet bekeken worden hoe dit in de regio het beste vorm gegeven kan worden.
- **Slimme en ondergrondse vuilcontainers.** Om zwerfafval te bestrijden worden vuilcontainers waar mogelijk ondergronds geplaatst. Deze containers worden voorzien van een sensor die

aangeeft wanneer de container vol is, zodat ze geleegd kunnen worden zodra dat nodig is. Te vroeg legen kost onnodig geld, te laat legen zorgt voor zwerfafval.

- **Rondje singels.** Al jaren staan de singels bovenaan ons groene verlanglijstje. Het moet mogelijk worden om door alle singels te varen en langs alle singels door het groen te lopen. Een deel van de NUON-gelden moet worden gebruikt om dit te realiseren.
- **Groen behouden.** De PvdA wil zoveel mogelijk groen in de stad behouden. De Leidse parken worden niet bebouwd, en bij nieuwe ontwikkelingen wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van het groen. Er zit nog een miljoen euro in het bomenfonds van de gemeente, dat moet snel op. De PvdA is een voorstander van groen tegen gevels en op daken en wil Leidenaars hier enthousiast voor maken. De gemeente moet hierbij zelf het goede voorbeeld geven.
- **Dierenwelzijn.** Er moeten meer hondenuitlaatplekken komen waar honden ook kunnen rennen. De gemeente maakt, ter bescherming van dieren en zolang hier geen landelijke regels voor zijn, een eigen regeling voor het tonen van dieren bij evenementen.

5. Verkeer en Vervoer

Voor veel wat de PvdA wil bereiken is een goede bereikbaarheid van de stad essentieel: een, aantrekkelijke stad om te wonen en te werken, een toeristenstad met een levendig cultureel en uitgaansleven en een gevarieerd en levensvatbaar winkelaanbod. De bereikbaarheid van de stad per auto wordt echter slechter; niets doen is geen optie meer. De PvdA heeft er daarom hard aan gewerkt om met zoveel mogelijk betrokkenen plannen te maken om deze bereikbaarheid te verbeteren. De komende periode moeten deze plannen verder worden vormgegeven en uitgevoerd.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Meer fietsenrekken.** Met de nieuwe fietsenstalling aan de zeezijde van het centraal station is een wens van de PvdA in vervulling gegaan. Daarnaast zijn er veel fietsenrekken en -beugels bijgekomen, weesfietsen worden vaker weggehaald. Daardoor is er meer ruimte om fietsen te stallen.
- **Parkeerterrein Haagweg.** Het parkeerterrein aan de Haagweg, inclusief vervoer naar de binnenstad, is behouden.
- **Blik van straat.** Er staan minder auto's op straat, door meer inbandige parkeervoorzieningen, bijvoorbeeld in de wijk Nieuw Leyden.
- **Één visie.** Hoe onlogisch het ook lijkt, tot voor een paar jaar geleden was er in Leiden eigenlijk geen integrale verkeer- en vervoersvisie: alle verkeersstromen werden los van elkaar gezien. Dat was niet goed. De PvdA heeft zich er daarom sterk voor gemaakt één visie op verkeer te ontwikkelen, en daar ook concreet aan bijgedragen. Deze visie is aangenomen en kan worden uitgevoerd.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Auto's uit (binnen)stad.** Er rijden veel auto's door Leiden die niet in de stad hoeven te zijn. Regionaal verkeer moet om de stad heengeleid worden. Hetzelfde geldt voor het centrum: auto's die daar niet hoeven te zijn moeten om het centrum heen rijden.
- **Centrum bereikbaar.** Vanuit de wijken moet de binnenstad goed bereikbaar blijven met de fiets én het openbaar vervoer. Het aantal bussen door de Breestraat kan verminderen, maar het centrum moet vanuit de buitenwijken met de bus zonder overstappen bereikbaar blijven.
- **Rijn-Gouwelijn (RGL).** De Provincie zet de aanleg van de RGL door (zie kader). De PvdA blijft zich inspannen voor veilige, geluidsarme en smalle trams. De RGL is onderdeel van het regionale openbaar vervoer, dat verder met bussen in een samenhangend netwerk wordt uitgevoerd. **Stationsweg en Steenstraat voetgangers- en fietszone.** Na de aanleg van de RGL (die over het Schutterveld zal rijden) kunnen de Stationsweg en de Steenstraat bus- en autovrij worden. Dan komt er ruimte voor een breed fietspad met voetgangersgebieden aan de zijanten, een bijdrage aan een veilige en fraaie entree naar het centrum vanuit het station.
- **Voorrang fietsers.** Verkeerslichten worden zo afgesteld dat fietsers nooit lang hoeven te wachten om over te steken. Op sommige kruispunten is de wachttijd nog steeds te lang. Waar mogelijk worden vrijliggende fietspaden gerealiseerd.
- **Fietsparkeren.** De PvdA wil een ondergrondse fietsenstalling bij het station aan de stadszijde (om de vele tijdelijke fietsrekken te vervangen), enkele bewaakte stallingen in het centrum en meer fietsenrekken elders in de stad.
- **Meer weesfietsen verwijderen.** De PvdA wil dat de gemeente meer mogelijkheden krijgt om fietswrakken te verwijderen; deze maken de stad lelijk en de fietsenrekken overvol.
- **Aandacht voor de voetganger.** De voetganger heeft belang bij goede en veilige looproutes. Dat geldt zowel in het centrum als in de woonwijken of in een kantorenwijk. Regelmatig ontbreken goede loopverbindingen. De PvdA zet zich in om ontbrekende schakels op te sporen. Indien mogelijk worden alsnog trottoirs of voetpaden aangelegd of verbeterd.

- **Auto parkeren wanneer nodig.** Voor auto's die echt in het centrum moeten zijn, komen er parkeergarages bij de Morspoort en op termijn op de Garenmarkt (ondergronds). In de ring rond het centrum worden parkeerbeperkingen ingevoerd om de overlast voor de wijken te beperken. Parkeren wordt duurder naarmate je het centrum dichter nadert. Het busjessysteem dat gebruikt wordt voor het parkeerterrein Haagweg zal ook worden ingezet op andere locaties. Een goed werkend elektronisch Parkeer Informatiesysteem is nodig om onnodig rondrijden te voorkomen.
- **Ringweg Oost.** Voor het ontlasten van het centrum is een ringweg nodig die de Hoge Rijndijk en Willem de Zwijgerlaan verbindt. De PvdA kiest voor een ringweg met een tunnel onder de Zijl (dus geen permanente belasting van de Kooi).
- **Rijnlandroute.** Een nieuwe verbinding tussen A4 en A44 is wenselijk. Deze kan Leiden bevrijden van een deel van het doorgaand verkeer en Leiden beter bereikbaar maken. Ook zal de weg Zuid-West en de Mors ontlasten. De variant via een ondertunnelde Churchillaan heeft onze voorkeur, omdat dan de Stevenshof wordt ontzien en er in Leiden Zuid-West en de Mors minder auto's door de wijk rijden. Het tracé wordt echter niet door de gemeente, maar door de provincie en de regering bepaald. Als zij, bijvoorbeeld vanwege de milieu-effecten of de hoge kosten, toch de route langs de Stevenshof kiezen, zal de PvdA zich inzetten voor extra maatregelen (bijvoorbeeld een verdiepte aanleg), waardoor de overlast (geur, geluid en horizonvervuiling) zoveel mogelijk beperkt blijft.

De PvdA en de Rijn-Gouwelijn: een korte geschiedenis

In het vorige verkiezingsprogramma koos de PvdA voor de Rijn-Gouwelijn (RGL) door de Breestraat, als ruggengraat voor een hoogwaardig openbaar vervoersnetwerk in en rond Leiden.

De PvdA heeft na de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 ingestemd met een referendum over de RGL. 69% van de stemmers stemde toen tegen de RGL.

De PvdA heeft vervolgens samen met de gemeente en bewoners een integraal verkeersplan zonder RGL ontwikkeld met een hoogwaardige busbaan via de Hooigracht-Langegracht als ruggengraat van het openbaar vervoersnetwerk.

De Provincie wilde zich niet laten overtuigen en dreigde haar doorzettingsmacht te gebruiken om de RGL over de Breestraat te leggen. Juridisch advies heeft ons ervan overtuigd dat ons verzetten tegen de provincie vrijwel zeker zinloos zou zijn, en zeker niet zou leiden tot een verbetering van de bereikbaarheid. De PvdA heeft zich toen hard gemaakt voor de RGL over de Hooigracht-Langegracht, om zo nog enigszins tegemoet te komen aan de referendumsuitkomst.

Uiteindelijk heeft de Provincie geaccepteerd dat de RGL niet meer door de Breestraat gaat, de trams een stuk korter worden, Leiden 50 miljoen krijgt om de bereikbaarheid voor de auto te verbeteren en de tram definitief via de nieuwe wijk Valkenburg tot aan het strand rijdt. Eind 2008 hebben de gemeente en de provincie hierover een overeenkomst getekend waarin ook is vastgelegd dat overschrijdingen bij aanleg, onderhoud of exploitatie voor de rekening van de provincie komen. De PvdA heeft hiermee ingestemd.

6. Kunst en cultuur

Kunst en cultuur hebben een waarde in zichzelf, maar ook voor het individu, de samenleving en de (lokale) economie. Leiden heeft een bloeiend cultureel leven en een monumentale binnenstad en is mede daardoor aantrekkelijk als woonplaats en interessant als vestigingsplaats voor innovatieve bedrijven en creatieve mensen. Niet voor niets heeft Leiden kennis en cultureel erfgoed een centrale positie gegeven in haar toekomstvisie, Leiden stad van ontdekkingen.

De PvdA wil investeren in de instandhouding van het culturele erfgoed en in een levendig en gevarieerd cultureel aanbod, toegesneden op de in opleiding en achtergrond verschillende groepen in de Leidse bevolking. Daartoe moet de gemeente een integrale visie ontwikkelen op kunst en cultuur in de Leidse samenleving en op de rol die de gemeente kan spelen in de realisering hiervan. De gemeente gaat nadrukkelijk niet over de inhoud van kunst en cultuur. Daarom werkt de gemeente hierbij nauw samen met organisaties en instellingen op kunst- en cultuurgebied. De gemeente dus als regisseur van het proces van visieontwikkeling, met als leidraad verbinden en samenwerken.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Nieuw muziekcentrum.** Er komt een nieuw muziekcentrum (De Nobel) en er is voor gezorgd dat LVC in de tussentijd langer aan de Breestraat kan blijven.
- **LAK theater.** Het LAK theater krijgt meer gemeentelijke subsidie, waardoor een dreigende sluiting door een bezuiniging van de universiteit (voorlopig) is voorkomen.
- **Scheltema.** Na de renovatie is het Scheltemacomplex in gebruik genomen; de Stichting Scheltema en de Veenfabriek, de belangrijkste gebruikers van het pand, ontvangen een structurele subsidie.
- **Kloostertje en kerkje.** Het kloostertje en het kerkje op de Rijndijk in de Stevenshof zijn niet gesloopt.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Zalen beter benutten.** De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in de Schouwburg, de Stadsgehoorzaal, het Scheltemacomplex, het Haagwegcomplex. Daar komt binnenkort nog het nieuwe poppodium in het Nobelcomplex bij. De PvdA vindt daarom dat de komende periode niet geïnvesteerd moet worden in nog weer nieuwe zalen, maar in programmering.
- **Amateurkunst helpen.** De (amateur)kunstbeoefening zal de helpende hand worden geboden bij het vinden van geschikte oefen-, uitvoerings- en tentoonstellingsruimtes. De gemeente moet het aanbod van ruimtes in kaart brengen (welke zaal, op welk moment, tegen welke prijs).
- **Vlakkevloertheater behouden.** Een vlakkevloertheater vervult een unieke functie in het culturele palet van de stad en bereikt een eigen, ook (zeer) jong, publiek. De PvdA wil dan ook dat er een vlakkevloertheater in de stad blijft (als voortzetting van het LAK-theater). Samenwerking met andere partijen is gewenst.
Meer participatie. Iedereen moet mee kunnen doen. Kennisnemen van verschillende culturele uitingen is een middel om integratie te bevorderen. Zichtbaarheid van kunst in de open ruimte en in de wijken is belangrijk omdat het kunst dichtbij mensen brengt. Wijkgerichte initiatieven zullen worden ondersteund. Kunstshot, een programma gericht op participatie, moet uitgebreid worden naar het VMBO.
- **Verbindingen leggen.** Kunst en cultuur in Leiden zijn te versnipperd. Door samenwerking kunnen inspirerende verbindingen worden gemaakt die de culturele identiteit van de stad versterken en het effect van de inspanningen van enthousiaste amateurs en professionals vergroten. De cultuurmakelaar kan een begin maken met het stimuleren van de kruisbestuiving en samenwerking, waarbij er geen plaats mag zijn voor vrijblijvendheid.
- **Kwaliteitsevenement.** De culturele kwaliteit van Leiden moet sterker worden geprofileerd. Naast brede publieksevenementen als 3 Oktober en Lakenfeesten is behoefte aan een evenement met allure. Een parelsnoer van activiteiten van hoge kwaliteit en verschillende disciplines, door het

hele jaar heen verbonden door één naam, die aan het Leidse cultuurleven bekendheid kunnen geven.

7. Sport

Sport is leuk om te doen, 55.000 Leidenaars sporten regelmatig. Beweging en sport hebben aantoonbaar een positieve invloed op de gezondheid voor mensen van alle leeftijden en op de leerprestaties en sociale ontwikkeling. Sport in georganiseerd verband verbindt mensen met uiteenlopende achtergronden (dat geldt zelfs voor meer individuele sporten), waardoor het bijdraagt aan de integratie van verschillende bevolkingsgroepen. In de strijd tegen het overgewicht van een toenemend deel van de bevolking is sport een waardevol en plezierig 'wapen'. Een grote meerderheid van de bevolking vindt sport belangrijk in de opvoeding van kinderen. Toch beweegt driekwart van de schoolgaande kinderen te weinig.

Verenigingen, breedtesport en topsport vormen tezamen de drie pijlers van het gemeentelijk sportbeleid. De PvdA streeft een bloeiend verenigingsleven na, wenst daardoor de breedtesport te versterken en wil het topsportklimaat in de stad verbeteren. Politieke aandacht voor sport is nodig want jonge Leidenaars sporten minder dan het gemiddelde van hun leeftijdsgenoten in Nederland. Bovendien zijn er ondanks alle positieve effecten van sport er aanzienlijke verschillen in de deelname door verschillende groepen. Voor zover dat komt door individuele keuzes heeft de gemeente een rol in de voorlichting, informatie en stimulering. Voor zover dat komt door onvoldoende sportvoorzieningen of toegankelijkheidsproblemen moet de gemeente bijdragen aan het wegnemen van barrières en het investeren in voldoende voorzieningen.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Onderhoudsachterstanden weggewerkt.** De achterstanden in het onderhoud van sportaccommodaties zijn weggewerkt door 400.000 euro per jaar extra te investeren.
- **Extra hulp zwembaden.** De exploitatieproblemen van de zwembaden zijn opgelost.
- **Extra ondersteuning.** De ondersteuning van sportverenigingen door het Sportbedrijf is verbeterd.
- **Jeugdsport en belastingen.** Het budget voor jeugdsport is verhoogd en de belastingen voor sportclubs zijn verminderd.
- **IJshal.** De IJshal blijft, door een forse extra subsidie, in ieder geval nog 4 jaar open.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Meer sporten.** De PvdA wil dat de sportdeelname van Leidse jongeren aan het eind van de Raadsperiode op het landelijk gemiddelde ligt. Ook de sportdeelname van allochtonen, minima en ouderen moet omhoog. De PvdA wil dat de gemeente het initiatief neemt voor overleg met sportorganisaties, onderwijs en ouderenzorg om dit voor elkaar te krijgen. De PvdA is grote voorstander van de oprichting van een Jeugdsportfonds om de sportbeoefening door kansarme jongeren te bevorderen.
- **Huis van de Sport.** In de Mors komt een groot project om voor veel sportverenigingen een nieuwe accommodatie te realiseren.
- **IJshal.** De PvdA blijft voorstander van een nieuwe ijshal in of vlakbij Leiden; een deel van de NUON-gelden wordt hieraan besteed. Wij zien het liefst een nieuwe hal binnen het Huis van de Sport.
- **Sportstad.** Ook in Zuid-West wordt flink geïnvesteerd in nieuwe velden en gebouwen. De PvdA steunt ook dit project, waarbij de inpassing in de buurt en met name de parkeervoorzieningen aandacht zullen moeten krijgen.
- **Velden verdelen.** De PvdA wil meer voorzieningen voor sporten met ruimtegebrek. Omdat er in de stad nauwelijks ruimte is, zal dit moeten gebeuren door omzetting van sportvelden die onderbenut worden.

- **Meer vrijwilligers.** De georganiseerde sport draait op vrijwilligers. De snel groeiende groep ouderen kan hierin wellicht een rol spelen. De gemeente zal de regie op zich nemen in het overleg hierover en staat er voor open dit aantrekkelijk te maken.
- **Informeel sporten.** Bij de aanleg van groenvoorzieningen zorgt de gemeente waar mogelijk voor voorzieningen zoals trapveldjes, looproutes en trimparcours.

8. Onderwijs

Onderwijs is in de ogen van de PvdA de sleutel om mensen kansen te geven. Onderwijs maakt het mogelijk om je als individu te ontwikkelen. Daarnaast is onderwijs in een kennissamenleving als de onze, en zeker in Leiden als stad van ontdekkingen, onmisbaar voor toekomstige welvaart, integratie en burgerschap.

Leiden heeft een groot en breed onderwijsaanbod van merendeels goede kwaliteit. Enige jaren geleden zijn veel taken en verantwoordelijkheden op het gebied van het onderwijs vanuit het rijk overgedragen aan de schoolbesturen. De specifieke taken van de gemeente op het gebied van onderwijs zijn beperkt. Hierdoor heeft de gemeente vooral een regiefunctie: door goed overleg met anderen, van peuterspeelzaal tot hogeschool en universiteit, is het mogelijk bij te dragen aan goed, toegankelijk en betaalbaar onderwijs voor iedereen.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Onderwijshuisvesting.** Elk jaar 400.000 euro meer voor onderwijshuisvesting. Investeren in onderwijshuisvesting blijft één van onze topprioriteiten omdat het noodzakelijk was en is om de scholen in Leiden met hun gemiddelde leeftijd van 40 jaar aan te passen aan de eisen van tegenwoordig. Kinderen hebben er recht op les te krijgen in scholen die goed uitgerust zijn. Onderwijshuisvesting kan ook worden ingezet om beleid op andere terreinen te ondersteunen.
- **Nieuwe schoolgebouwen.** Veel scholen hebben een prachtig nieuw gebouw gekregen: Praktijkschool, Lorentz, Wissel, Joseph, Da Vinci Lammenschans, Leo Kanner, Gymnasium, Woutertje Pieterse.
- **Buurt- en ontmoetingsfunctie.** Bij nieuwbouw of renovatie van een school wordt steevast rekening gehouden met Brede Schoolactiviteiten, ook al is de school op dat moment nog geen Brede School.
- **Voortijdig schoolverlaten.** Onlangs is afgesproken dat de VMBO school 'controleert' of de leerlingen na hun eindexamen daadwerkelijk hun opleiding vervolgen op een MBO-instelling. Daarnaast is gestart met het oprichten van zorg- en adviesteams op het MBO. Deze aanpak moet ertoe leiden dat meer jongeren een startkwalificatie (MBO-2) halen.
- **Behoud conciërges.** Door de aanwezigheid van een conciërge kunnen leerkrachten zich richten op hun lesgevende taak. Dit komt ten goede aan de schoolprestaties van de kinderen en draagt bij aan veiligheid in en rondom de school. Samen met de scholen heeft de PvdA zich met succes ingespannen om een bezuiniging op conciërges terug te draaien.
- **Combinatiefunctionarissen.** Combinatiefunctionarissen leggen verbindingen tussen scholen (primair en voortgezet onderwijs), sportverenigingen en culturele instellingen. Hiervoor is geld vrijgemaakt.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Voor- en vroegschoolse educatie (VVE).** Taalachterstanden kunnen het beste op zo jong mogelijke leeftijd worden ingelopen. Het aantal peuters dat peuterspeelzalen bezoekt en daarmee deelneemt aan de programma's van de voorschoolse educatie loopt terug, terwijl het aantal peuters op de kinderdagverblijven toeneemt. Om de deelname van peuters aan de voorschoolse educatie te verhogen mag de ouderbijdrage aan peuterspeelzalen geen belemmering zijn.
- **Meer kinderopvang met educatie.** Op enkele kinderdagverblijven is een afgeslankt VVE-programma (VVE-light) in gebruik; dit wordt uitgebreid naar meer kinderdagverblijven om op die manier meer peuters met een taalachterstand te bereiken.
- **Spijbelaars terug naar school.** De huidige voorzieningen voor spijbelaars dienen te worden gehandhaafd. De PvdA wil een gespreide aanpak voor spijbelaars. De ouders, de school en leerplichtambtenaren moeten gezamenlijk zorgen voor de beperking van schooluitval. Hierbij

moet de huidige regelgeving rond de leerplicht strikt worden gehandhaafd. Zo pakken we het probleem effectief aan. Elke uitvaller is er immers één teveel!

- **Brede school.** Een Brede School is een structurele samenwerking van een school met een of meer andere instellingen als kinderopvang, sportclub, muziekschool. Het doel is de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten. Brede Schoolontwikkeling moeten we vooral in de onderwijskansenvijeken (Slaaghwijk, De Mors, Zuid-West) stimuleren.
- **Voor-, na- en buitenschoolse opvang.** Zorgen voor voldoende voor-, na- en buitenschoolse opvang van goede kwaliteit. De vraag hiernaar is hoog als gevolg van de bevolkingsopbouw in Leiden (jong en hoogopgeleid). Wachtlijsten moeten worden weggeruimd door nog meer gebruik te maken van mogelijkheden voor samenwerking met sport- en speeltuinverenigingen.
- **Versterking VMBO.** Steun aan projecten ter versterking van het VMBO, vooral zodat meer leerlingen voor techniek kiezen. In ieder geval stimuleren dat door medegebruik de technische afdelingen van de drie scholengemeenschappen goed toegerust zijn.

9. Zorg en Welzijn

De PvdA blijft zich hard maken om de kwaliteit en toegankelijkheid van zorg in Leiden te waarborgen, juist voor de mensen die het niet breed hebben of die moeite hebben zich een weg binnen het systeem te vinden.

We blijven ons inzetten om de sociale cohesie in de stad verder te bevorderen, zodat iedereen zich hier thuisvoelt en waar iedereen kan meedoen. Gelukkig hebben we al veel voor elkaar gekregen, maar er is nog werk aan de winkel.

De PvdA wil dat het budget voor welzijnswerk terecht komt bij een brede groep mensen - ouderen, jongeren, minima en nieuwkomers - met als doelen: betrokkenheid bij de samenleving te bevorderen, inburgering en het doorbreken van maatschappelijk isolement.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Toegankelijk en betaalbaar.** De invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO), die een belangrijke rol speelt bij de vormgeving van een sterk en sociaal Leiden, is goed verlopen, zeker in vergelijking met andere gemeenten. De toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg is gewaarborgd gebleven. En op deze manier kunnen mensen, in het bijzonder kwetsbare groepen in onze stad, volwaardig (blijven) deelnemen aan de samenleving.
- **Nieuwe Energie.** Bij de Langegracht is een nieuwe opvang voor dak- en thuislozen gerealiseerd. De opvang is enorm verbeterd, en de overlast in de stad is verminderd.
- **Vouchers.** Invoering van het vouchersysteem: bewoners krijgen geld hun eigen ideeën en projecten voor hun buurt vorm te geven.
- **Verzekering vrijwilligers.** Alle vrijwilligers zijn door de gemeente verzekerd.
- **Ombudsteam.** Het Ombudsteam PvdA Leiden helpt mensen wanneer zij vastlopen in het oerwoud van regels en regeltjes.
- **Blindenstrookactie.** Er is actie gevoerd om aandacht te vragen voor het vrijmaken en vrijhouden van blindengeleidestroken.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Goede en snelle levering diensten.** De PvdA wil een kwalitatief goede en snelle levering van diensten op het terrein van zorg en welzijn. Een zo laag mogelijke prijs is niet het belangrijkste criterium. Een en ander wordt vastgelegd in subsidievoorwaarden en gunningcriteria voor de thuiszorg.
- **Klachten.** De gemeente dient actief te wijzen op de mogelijkheid tot het melden van eventuele klachten over de WMO bij het gemeentelijke Servicepunt Zorg.
- **Spreekuren.** De PvdA wil een experiment met spreekuren in buurtcentra, waar mensen informatie en hulp kunnen krijgen over alle regels en regelingen over de WMO.
- **Eigen bijdrage betaalbaar.** De PvdA voorkomt dat een hoge eigen bijdrage of stapeling van die bijdragen ertoe leidt dat mensen geen gebruik maken van voorzieningen waar ze recht op hebben. Dit geldt in het bijzonder voor mensen met een laag inkomen.
- **Mantelzorgers informeren.** De PvdA wil dat mantelzorgers goed geïnformeerd worden, bijvoorbeeld over tijdelijke hulp (respijtzorg) en financiële regelingen zoals het Persoonsgebonden Budget (PGB).
- **Leiden toegankelijk.** De PvdA wil meer aandacht voor het rolstoelvriendelijk maken van Leiden, het vrijmaken en vrijhouden van blindengeleidestroken en goed (openbaar) vervoer.
- **Goede voorzieningen dichtbij.** De PvdA wil dat de gemeente voortmaakt met de realisatie van de woonservicezones, zodat ouderen, gehandicapten en chronisch zieken daar dicht in de buurt zijn van goede zorg en welzijnsvoorzieningen.

- **Vrijwilligerswerk.** De PvdA wil het vrijwilligerswerk blijven stimuleren via actieve werving en binding van vrijwilligers, deskundigheidsbevordering en via ondersteuning van verenigingen
- **Gebruikersruimte.** Blijvende aandacht gaat uit naar maatschappelijke opvang en verslaafdenzorg. De PvdA wil een gebruikersruimte voor harddrugsverslaafden inrichten, zodat zij de nodige zorg en begeleiding krijgen en niet meer op straat gebruiken.
- **Maatschappelijke opvang.** De PvdA pleit voor uitbreiding van specifieke en passende woonvoorzieningen voor dak- en thuislozen. Hierbij denken we aan een tweede sociaal pension, woonhotel en het realiseren van containerwoningen.
- **Samenwerken en betrekken.** De PvdA wil dat bewoners meer betrokken worden bij het vormgeven van hun eigen leefomgeving, liefst projectmatig. De gemeente en organisaties moeten hier gezamenlijk, daadkrachtig, uitvoering aan geven. Door die samenwerking kunnen wijkgebouwen ook beter benut worden.
- **Eenzaamheid onder ouderen.** De PvdA maakt zich zorgen over de toenemende eenzaamheid onder ouderen. Samen met welzijnsorganisaties moet de gemeente strijden tegen verdere vereenzaming.
- **Psychische problemen:** De PvdA maakt zich zorgen over de toename van psychische problemen (o.m. depressies) onder ouderen. Samen met welzijnsorganisaties en gezondheidszorginstellingen gaat de gemeente investeren in preventie. Voorts zorgt de gemeente samen met welzijns- en zorginstellingen dagopvang voor licht dementerenden.

10. Integratie

Als stad van vluchtelingen kent Leiden een lange traditie in het integreren van mensen uit verschillende culturen: van de Pilgrim Fathers tot de Vlaamse lakenhandelaars en van de Duitse Joden tot de Somaliërs en Irakezen vandaag de dag. Ook de mensen die voor werk naar Leiden kwamen, vonden hier een thuis: Turken, Marokkanen, Britten en Japanners. De culturele en etnische diversiteit is een blijvend en waardevol kenmerk van onze stad. Het is belangrijk dat mensen met die onderlinge verschillen kunnen omgaan. In Leiden moet iedereen zich thuis kunnen voelen.

We verwachten dat iedereen de rechten en plichten van de Grondwet respecteert en naleeft. In het bijzonder denken wij aan het naleven van het non-discriminatiebeginsel, de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting. In dat verband wordt van iedereen een positieve bijdrage verwacht en een behandeling van elkaar met respect. Hiervoor is goede beheersing van de Nederlandse taal essentieel en elementaire kennis van de Nederlandse samenleving. Nieuwkomers moeten erop kunnen rekenen dat hun culturele uitingen en religieuze overtuigingen worden gerespecteerd. Ook van de gemeente en publieke organisaties verwachten we een respectvolle behandeling van alle Leidenaren.

Goed onderwijs en een baan zijn uitstekende manieren om te emanciperen en te integreren. Discriminatie is voor de PvdA onaanvaardbaar. Of dit nu plaatsvindt bij de deur van uitgaansgelegenheden, op het werk, bij het vinden van een stageplek of op andere momenten, hier moet hard tegen worden opgetreden. De economische crisis kan als gevolg hebben dat de solidariteit onder druk komt te staan, ook die tussen verschillende bevolkingsgroepen. Daarom zijn ontmoetingen belangrijk: onbekend maakt onbemind. Sport, kunst en cultuur en evenementen (zowel op wijk- als stadsniveau) bieden mogelijkheden tot ontmoeting van verschillende groepen.

Segregatie in het onderwijs – en niet alleen daar – vinden wij een slechte zaak, niet zo zeer uit onderwijskundig oogpunt (de zwarte scholen in Leiden zijn van goede kwaliteit) als wel uit maatschappelijk perspectief. Het is belangrijk dat kinderen van jongs af aan in contact komen met een afspiegeling van de samenleving. Scholen zijn bij uitstek ontmoetingsplekken. De PvdA vindt het belangrijk dat kinderen in hun eigen wijk op school gaan: dit komt het ontwikkelen van sociale contacten ten goede en stelt de kinderen minder bloot aan het verkeer. Wat ons betreft steunt het integratiebeleid in het onderwijs op twee pijlers: idealiter moeten de wijken een afspiegeling zijn van de samenleving. Aan de andere kant moeten de scholen een afspiegeling zijn van de wijk. Dit te realiseren is echter geen gemakkelijke opgave; in het verleden zijn in Leiden en elders in het land diverse pogingen tot oplossing ondernomen, met wisselend effect.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Generaal pardon.** Er zijn in Leiden 126 asielzoekers(gezinnen) succesvol geholpen bij hun aanvraag voor generaal pardon.
- **Ontmoeting en dialoog.** De PvdA houdt contact met verschillende bevolkingsgroepen om te weten wat er leeft. Dat blijven we doen.
- **Subsidie voor integratie.** De structurele subsidie voor migrantenorganisaties is voor een groot deel afgebouwd en vervangen door een subsidieregeling voor activiteiten die bijdragen aan integratie en sociale samenhang. Alle organisaties kunnen daar een beroep op doen.
- **Segregatie tegengaan.** Om de segregatie in het basisonderwijs tegen te gaan worden geen aanvragen voor uitbreiding (nieuwe lokalen) gehonoreerd wanneer die het gevolg zijn van toestroom van witte leerlingen van buiten de wijk, de zogenoemde witte vlucht.
- **Inburgering.** De inburgering loopt in Leiden goed, zeker in vergelijking met andere gemeenten.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Diversiteit in wijken.** Wijken moeten zoveel mogelijk een afspiegeling van de Leidse samenleving zijn. Samen met de woningbouwcorporaties moet hieraan worden gewerkt. In wijken waar al veel Leidenaars met lage inkomens wonen, worden duurdere huizen gebouwd, en andersom. Omdat is gebleken dat de leefbaarheid daarbij gebaat is, is ons motto: homogene straten in heterogene buurten.
- **Witte en zwarte scholen tegengaan.** De gemeente maakt concrete afspraken met de schoolbesturen over het tegengaan van segregatie in het basisonderwijs. Op dit moment vindt er wel overleg plaats, maar dit heeft nog niet in harde afspraken geresulteerd. Medewerking van de schoolbesturen is cruciaal voor het resultaat.
- **Ondernemers betrekken.** Er zijn veel allochtone ondernemers. De PvdA wil hen samen met de KvK en bv.leiden.nl betrekken bij bestaande netwerken van ondernemers.
- **Allochtonen uit de bijstand.** Er zitten relatief veel Leidse allochtonen in de bijstand. Samen met (allochtone) ondernemers en migrantenorganisaties wordt bekeken of er een specifiek plan van aanpak kan worden opgesteld om (een deel van) deze Leidenaars zo snel mogelijk aan het werk te helpen. Daarbij moet specifieke aandacht zijn voor bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt.
- **Tolerantie en onderling respect bevorderen.** Waar Nederland tot een paar jaar geleden bekend stond als een tolerant land, staan die tolerantie en het onderlinge respect nu onder druk. De PvdA wil samen met het buurtopbouwwerk bekijken hoe tolerantie kan worden bevorderd.
- **Deelname aan vrijwilligersorganisaties.** Nieuwkomers zijn vooral lid van vrijwilligersorganisaties in eigen kring. Met het oog op integratie is het wenselijk dat zij ook meer gaan deelnemen aan andere vrijwilligersorganisaties en worden vertegenwoordigd in instellingen als medezeggenschapsraden, wijkraden, politieke partijen.
- **Gemeente goede voorbeeld.** De gemeente geeft het goede voorbeeld en zorgt voor een gedifferentieerd personeelsbestand – zowel in de hoge als in de lage rangen.

11. Jeugd

Voor alle kinderen is een goed en veilig klimaat om op te groeien belangrijk: veilige speelplaatsen, sterke familie- en buurtverbanden. De stad Leiden heeft relatief veel jonge inwoners en met de meeste van hen gaat het gelukkig goed. Voor de ongeveer 15% kinderen met wie iets aan de hand is, moeten er goede voorzieningen zijn.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Speeltuinen opgeknapt.** Er zijn miljoenen geïnvesteerd om de Leidse speeltuinen op te knappen. De PvdA fractie heeft ook meerdere keren zelf de handen uit de mouwen gestoken.
- **Extra speelplaatsen.** Er zijn meer speelvoorzieningen gerealiseerd door voorstellen van de PvdA.
- **Opvoedingsondersteuning.** Er is voldoende aanbod van opvoedingsondersteuning, gericht op bijvoorbeeld het stimuleren van onderwijsondersteunend gedrag van ouders.
- **Actie tegen alcohol.** Er is een gemeentebrede campagne opgezet tegen overmatig alcoholgebruik door jongeren; het Jeugd Preventie Team praat met jongeren én hun ouders.
- **Veilig opgroeien.** De goede aanpak van Veilig Opgroeien in de Stevenshof is uitgebreid naar Slaaghwijk, Morskwartier, Noord en Bos- en Gasthuisdistrict.
- **Meer jongerenwerk.** Vooral in de Stevenshof en Lage Mors is er meer jongerenwerk.
- **Thuis op Straat.** Thuis op straat, een project om jongeren bezig te laten zijn (niet 'hangen'), is uitgebreid richting Stevenshof en/of Morskwartier en er komen samenhangende plannen per wijk voor vrije tijdsmogelijkheden van kinderen (speeltuinen, kinderwerk, naschoolse activiteiten).

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Veilig spelen.** Er komen meer mogelijkheden voor jonge kinderen om in de wijk veilig te kunnen spelen (speeltuinen; 30 km zones; schoolpleinen en sportterreinen na school beschikbaar; trapveldjes), eventueel met begeleiding (Thuis op Straat, Sleuteldrop, jongerenwerkers).
- **Meer speelplekken.** Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt meer rekening gehouden met kinderen en jongeren; de PvdA zal bij alle bestemmingsplannen blijven toetsen of er voldoende ruimte is gereserveerd voor speelplekken.
- **Openingstijden speeltuinen verruimen.** Het gebruik van de opgeknapte speeltuinen is niet optimaal. Door samenwerking met andere instellingen (naschoolse opvang, kinderopvang, woningbouwcorporaties) te stimuleren gaat de gemeente ervoor zorgen dat de openingstijden van de speeltuinen verruimd worden.
- **Nieuw poppodium.** Er komt eindelijk een nieuw poppodium. De bouw van een nieuw LVC mag er in geen geval toe leiden dat er een gat valt in de voorzieningen voor jongeren.
- **Stedelijk jongerenwerk.** Voor de oudere jeugd moet er een breed sportief, educatief en cultureel activiteitenaanbod beschikbaar zijn. Jongeren claimen eigen ruimten in de wijken, maar ook in de binnenstad. Omdat veel ruimten een deel van de dag niet worden gebruikt en geld maar één keer kan worden uitgegeven, kiest de PvdA voor afspraken met sportverenigingen, culturele en onderwijsinstellingen over gebruik van ruimten voor stedelijke jongerenactiviteiten. Liever het beperkte geld in activiteiten steken dan in een nieuw gebouw.
- **Ontsporing voorkomen.** Een snelle aanpak van jongeren met problemen (dakloosheid, verslaving, criminaliteit) vergroot de kans dat problemen worden opgelost. Organisaties moeten beter samenwerken om probleemjongeren aan te pakken. Het Veiligheidshuis kan hierbij een rol spelen. Specifieke aandacht voor de aanpak van jonge pooiers (loverboys) is hierbij nodig.

12. Studenten

In Leiden studeren ruim 30.000 jongeren. MBO en HBO studenten wonen vaak thuis, maar er wonen ook duizenden studenten op kamers in en om Leiden. Zij verlevendigen de stad en zijn belangrijk voor de lokale economie. De gemeente en de stadspartners maken te weinig gebruik van de kennis en vaardigheden die studenten hebben.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Een grote campus.** Bij station Lammenschans kunnen ongeveer 2.000 nieuwe studentenwoningen gebouwd worden. Op aandringen van de PvdA en andere partijen wordt hier zoveel mogelijk vaart achter gezet.
- **Lokale lasten via verhuurder.** De gemeente gaat alle verhuurders van kamers benaderen om afspraken te maken over de inning van lokale belastingen via de servicekosten. Daardoor worden huisoudsten niet langer met hoge rekeningen opgezadeld.
- **Starterslocatie.** Op het BioScience Park is een gebouw voor startende ondernemers gevestigd. Veel van deze starters zijn afkomstig van de universiteit en hogeschool. De gemeente heeft een deel van de kosten betaald.
- **Stageplaatsen.** Op initiatief van de PvdA zijn er nu ongeveer 100 stageplaatsen bij de gemeente, waar dat er eerst maar enkele waren.
- **Terrassen langer open.** Door een voorstel van de PvdA kunnen de terrassen langer open blijven als het lekker weer is.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Doorstroming bevorderen.** Door het bouwen van veel starterswoningen en de ingevoerde campuscontracten (studenten moeten na het afstuderen hun kamers verlaten) komen er de komende jaren meer kamers vrij.
- **Meer studentenwoningen.** Naast een grote nieuwe campus bij station Lammenschans willen we ruimte vinden voor nog eens 2.000 nieuwe studentenwoningen, bijvoorbeeld in de Leeuwenhoek. Dit betekent dat de gemeente en de universiteit grond en gebouwen niet altijd aan de hoogste bieder moeten verkopen, maar soms aan de hoogste bieder die studentenhuisvesting wil realiseren.
- **Maatschappelijke betrokkenheid.** Studenten zijn betrokken en willen betrokken zijn bij allerhande maatschappelijke projecten en initiatieven. Denk aan studenten pedagogische wetenschappen die moeilijk opvoedbare kinderen begeleiden. Er zou meer aandacht moeten zijn voor deze initiatieven en de maatschappelijke betrokkenheid van de studentenpopulatie moet beter in kaart gebracht worden.
- **Nog een starterslocatie.** Veel studenten zijn ondernemers in de dop. Naast een starterslocatie voor ondernemers binnen de bioscience kan er wat de PvdA betreft ook een gebouw komen voor andere starters.
- **Samenwerking onderwijzers, onderzoekers, overheid.** De samenwerking tussen de Leidse onderwijsinstellingen en de gemeente is de laatste jaren verbeterd. Wat de PvdA betreft blijft er ruimte voor verdere verbetering. Zo kunnen onderwijsinstellingen veel meer stageplaatsen creëren voor elkaars studenten en kan de gemeente meer studenten betrekken bij het onderzoeken en oplossen van knelpunten en uitdagingen in de stad.
- **Betere dialoog.** Er wordt te weinig gecommuniceerd tussen de gemeente en de studentengemeenschap. De PvdA heeft jaren geleden al een initiatief gelanceerd om die communicatie te verbeteren, dit is nog onvoldoende gelukt. Studenten – al dan niet georganiseerd - moeten meer betrokken worden bij de ontwikkeling van de stad.

13. Veiligheid

Het recht van de sterkste is niet het recht dat mag zegevieren. Overlast op straat beperkt de vrijheid van mensen. Wie zich niet aan de regels en wetten houdt, of een loopje met het gezag neemt, moet worden aangepakt. Maar beter nog is te voorkomen dat mensen afglijden.

Gemiddeld genomen voelt de Leidenaar zich veilig en functioneert onze politie goed. Leiden is een stad zonder echte probleemwijken of –groepen en dat willen we graag zo houden! In een dichtbebouwde stad als Leiden wonen mensen van allerlei pluimage vlakbij elkaar. Dat kan alleen als iedereen een zekere tolerantie ten opzichte van elkaar aan de dag legt. Elkaar horen betekent niet altijd dat er sprake is van overlast.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Oud & Nieuw rustig.** Door krachtig optreden van de burgemeester is de geweldsspiraal rond Oud & Nieuw doorbroken. De PvdA is kritisch op het gebruik van zware middelen als een noodverordening, maar vindt – gezien de hoeveelheid geweld en vernielingen in voorgaande jaren – inzet daarvan met Oud & Nieuw terecht.
- **Huiselijk geweld vaker gemeld.** Huiselijk geweld komt (waarschijnlijk) niet vaker voor, maar wordt wel veel vaker gemeld. De PvdA heeft dit onderwerp hoog op de agenda gezet en gehouden.
- **Fietsendiefstal.** Meer aandacht van de politie voor fietsendiefstal. Desondanks worden er in het Centrum nog steeds veel fietsen gestolen. De PvdA ziet erop toe dat de politie blijvend aandacht besteed aan fietsendiefstal.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Meer GOA's.** Leiden kent een cultuur waarbij het 'normaal' is dat er rommel op straat wordt gegooid, graffiti wordt gespoten of vernielingen worden gepleegd; ook reclameborden midden op de stoep, rondslingerende weef fietsen etc. dragen bij aan een rommelig gezicht van Leiden. De PvdA wil dan ook meer Gemeentelijke Opsporingsambtenaren (GOA) die worden ingezet bij de aanpak hiervan. Daarnaast kunnen GOA's worden ingezet bij het opsporen van spijbelaars, leegstand en onterechte sloop.
- **Wijkagent zichtbaar en gezaghebbend.** Iedere wijk moet in de ogen van de PvdA minstens één wijkagent hebben die, naast zijn belangrijkste taak (op straat zijn), gezaghebbend met gemeentelijke diensten en andere organisaties kan praten.
- **Stevige regie veiligheidshuis.** In het veiligheidshuis werken verschillende organisaties zoals jeugdzorg, politie, de Raad voor de kindbescherming, de reclassering, bureau leerplicht, etc. samen om de problematiek rond veelplegers, risicojeugd, ex-gedetineerden en huiselijk geweld te lijf te gaan. Bij de totstandkoming van het veiligheidshuis heeft de gemeente een stevige regierol.
- **Jongerenoverlast.** Als blijkt dat overlastgevend jongeren niet vatbaar zijn voor regulier jongerenwerk of aanpak door de wijkagent, of wanneer zij op een andere manier tussen de mazen van het net glijpen, moet de gemeente wat de PvdA betreft ook kijken naar de achtergrond van deze overlastgevers. Een snelle aanpak op maat die zéér nauw aansluit bij de belevingswereld van deze jongens, is essentieel om verder afglijden te voorkomen.
- **Schade verhalen.** De gemeente verhaalt altijd alle schade op de daders. Is de dader minderjarig, dan wordt de rekening bij de ouders gelegd.
- **Huiselijk geweld blijven bestrijden.** De PvdA wil de aanpak van huiselijk geweld blijvend als topprioriteit van de politie. Als betrokkenen zelf geen aangifte doen, wordt dat ambtshalve gedaan. De PvdA is voorstander van verplichte hulpverlening na een opgelegd huisverbod.

- **Geweld tegen mensen met een publieke taak.** De PvdA wil dat onze ambtenaren en andere mensen die een publieke taak uitoefenen dat veilig kunnen doen. De gemeente doet, namens ambtenaren, aangifte als er geweld wordt gebruikt en verhaalt alle kosten op de daders.
- **Cameratoezicht.** Cameratoezicht mag er pas komen als andere minder zware middelen zoals vaker surveilleren of aanpassen van de inrichting van het gebied niet werken. De gemeenteraad houdt het laatste woord of cameratoezicht in een bepaald gebied wordt toegestaan en onder welke voorwaarden.
- **Preventief fouilleren.** Het sluitstuk van het veiligheidsbeleid. De burgemeester gaat hier zeer terughoudend mee om (de laatste raadsperiode alleen bij Oud & Nieuw) en dat moet van de PvdA zo blijven. Als er preventief gefouilleerd wordt, wordt iedere bezoeker van het gebied op dezelfde wijze behandeld; er mag geen sprake zijn van discriminatie.
- **Woonoverlast aanpakken.** Een kleine groep buurtbewoners veroorzaakt zoveel overlast dat andere bewoners zich onveilig voelen. De PvdA wil deze vorm van overlast een halt toeroepen. Screening van huurders moet voorkomen dat mensen die overlast veroorzaken, terecht komen in wijken waar al veel overlast is. Bewoners die regelmatig grote overlast veroorzaken, worden zonder pardon uit de wijk verwijderd. Onorthodoxe (her)huisvesting (bijvoorbeeld in de vorm van containerwoningen) moet dan een oplossing bieden.
- **Illegaal wonen bestrijden.** Woonoverlast is vaak een gevolg van illegaal wonen. In illegaal bewoonde panden vinden vaak ook andere illegale zaken plaats. De PvdA wil meer controle op bewoning.

14. Dienstverlening en Bestuur

De PvdA staat voor een overheid die hoge kwaliteit levert voor het belastinggeld. Als sociaaldemocratische partij, die vindt dat een overheid een nadrukkelijke rol in de samenleving hoort te spelen, is dat een vanzelfsprekend streven. De uitvoering van beleid staat en valt met de kwaliteit van het ambtenarencorps.

De gemeente Leiden moet haar dienstverlening verbeteren. Uiteindelijk ligt het fundament voor goede dienstverlening in een goed lopende organisatie. De PvdA vindt dat dit de komende periode fors moet verbeteren. De PvdA pleit dan ook voor een veel nadrukkelijker aandacht van het college van Burgemeester en Wethouders voor die dienstverlening. Niet alleen veel aandacht voor dienstverlening en personeelszaken (in samenhang) door één wethouder (die daarvoor voldoende tijd in zijn portefeuille heeft), maar ook het afrekenen van alle andere wethouders op de dienstverlening binnen hun onderwerpen. De gemeenteraadsleden van de PvdA zullen bij elk voorstel van het college met nadruk bekijken hoe dat dienstverlening aan de burger verbetert.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Dwangsom.** Door een voorstel van de PvdA krijgen aanvragers van de gemeente een vergoeding als de gemeente te laat reageert. Inmiddels is deze regeling ook landelijk ingevoerd.
- **Loketten.** Door het instellen van de servicepunten en het front-office is het makkelijker geworden de weg te vinden binnen de gemeente.
- **Regels schrappen.** Door regels te schrappen besparen we Leidenaars 50.000 weken wachten en 200.000 euro aan kosten.
- **Internet.** Leidenaars kunnen steeds meer gemeentezaken via internet regelen. De nieuwe website is een verbetering. De PvdA heeft hier de afgelopen acht jaar continu aandacht voor gevraagd.
- **Stedenband.** Door een voorstel van de PvdA kwam er 10.000 euro beschikbaar voor het opknappen van een kinderdhuis in de zusterstad van Leiden, Buffalo City, in Zuid-Afrika. Dit huis is door Leidse jongeren opgeknapt.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Altijd op tijd.** Brieven worden op tijd beantwoord, vergunningen op tijd verleend en de telefoon netjes opgenomen (en er wordt teruggebeld als dat nodig is). De gemeente is dus altijd op tijd. En als de gemeente onverhoopt niet op tijd is, laat de gemeente dat de betrokkene gemotiveerd weten, op straffe van een dwangsom.
- **24 uur bereikbaar.** De gemeente is 24 uur per dag bereikbaar. Grotendeels omdat zo veel mogelijk gemeentelijke informatie en -diensten via het internet toegankelijk zijn. Maar de gemeente is voor bijzondere zaken, zoals na vandalisme of bij situaties waar direct gehandeld moet worden, maar die niet voor de hulpdiensten zijn, ook 24 uur per dag telefonisch bereikbaar.
- **Eén contactpersoon.** Bedrijven en organisaties krijgen één vaste contactpersoon bij de gemeente.
- **Openbare informatie op website.** Alle openbare gemeentelijke stukken (dus ook bijvoorbeeld bestemmingsplannen) worden, direct na het openbaar maken, gepubliceerd via de website van de gemeente. De website is voorzien van een uitstekend zoekstelsel.
- **Subsidies vinden.** De gemeente helpt aanvragers bij het vinden van de juiste subsidie, in plaats van die subsidies onvindbaar te maken door de enorme hoeveelheid verschillende regelingen.
- **Minder en beter.** We gaan door met het schrappen van overbodige en niet te handhaven regels, omdat dit bijdraagt aan een betere dienstverlening.
- **Goed personeelsbeleid.** De gemeente blijft fors investeren in de scholing van ambtenaren. Ambtenaren hebben recht op een jaarlijks functioneringsgesprek.

- **Juist, volledig en tijdig.** Burgers en bedrijven worden door het gemeentebestuur juist en volledig geïnformeerd. Zij worden betrokken bij besluitvorming op een moment waarop hun inbreng nog invloed kan hebben op het te nemen besluit.
- **Bezwaar voorkomen.** Om er zeker van te zijn dat alle kanten van een zaak zijn belicht en om een toelichting te geven, belt de betrokken ambtenaar een indiener van een verzoek als dit verzoek dreigt te worden afgewezen. Als er een bezwaartraject is gestart, wordt altijd aangeboden om 'ambtelijk te horen' om te kijken of er tòch een oplossing voor de kan worden gevonden. Alleen als dat niet lukt, komt de zaak voor de commissie voor de Beroep- en Bezwaarschriften.
- **Aandacht voor dienstverlening.** In ieder raadsvoorstel geeft het college aan hoe door dat voorstel de dienstverlening aan de burger verbeterd wordt.

15. Regie en regio

Uitvoering van de plannen en ideeën in dit verkiezingsprogramma vraagt initiatief en visie. De gemeente kan niet zelf alle plannen uitvoeren en problemen oplossen. Dat vergt samenwerking met Rij, Provincie, gemeenten in de regio, maar vooral met de bewoners, bedrijven en instellingen in de stad zelf. De rol van de gemeente is duidelijk als het om wettelijke taken gaat. Dat is ook het geval bij het geven van subsidies, waar de gemeente de besteding kan beïnvloeden via subsidievoorwaarden.

Op een toenemend aantal terreinen zijn taken van publiek belang in handen van zelfstandige organisaties waarmee de gemeente niet altijd een financiële of gezagsrelatie heeft. Het gaat daarbij om belangrijke terreinen als onderwijs, woningbouw, sport of (preventieve) gezondheidszorg. Ook zijn er steeds meer onderwerpen die beter in regionaal verband kunnen worden aangepakt, zoals de aanleg van nieuwe wegen en van voorzieningen als een ijsshal. Tot slot kan regionale samenwerking of het op afstand zetten van organisaties leiden tot kostenbesparingen.

De gemeente spreekt daarbij met (deels) onafhankelijke partners, maar wel namens ons, de bijna 120.000 burgers van Leiden. Dat is geen vrijblijvend gepraat. Het vraagt een andere aanpak dan wanneer de gemeente er alleen voorstaat. Het gaat hier om overtuigen, stimuleren, ideeën aandragen, steun geven. In die gevallen spreken we over 'de regierol' van het gemeentebestuur.

De regie begint met een duidelijke visie over wat bereikt moet worden. Dit vereist wethouders met een duidelijke visie en een open houding tegenover partners in de stad. Het vereist ambtenaren met initiatief die de gemeentelijke visie overtuigend kunnen uitdragen, die visie vertalen in concrete afspraken, de uitvoering in de gaten houden en constructief bijdragen aan het behalen van doelen.

Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

- **Extra geld voor scholing.** Er is de afgelopen jaren geld vrijgemaakt voor scholing van ambtenaren.
- **Succesvolle regionale samenwerking.** De PvdA heeft een grote bijdrage geleverd aan de succesvolle samenwerking in de Leidse regio en met de Bollenstreek (regio Holland Rijnland). Daar gaan we mee door.

Wat de PvdA de komende vier jaar wil doen:

- **Gemeente kleiner en slagvaardiger.** Er ligt een duidelijk plan om de gemeente kleiner en slagvaardiger te maken. Er werken nu 1.700 ambtenaren bij de gemeente. Door een aantal onderdelen op afstand te zetten kan de gemeente slagvaardiger worden.
- **Beter geschoolde ambtenaren.** Regie voeren vereist goed geschoolde en creatieve ambtenaren. Er moet een kleiner, gedifferentieerder en beter geschoold ambtenarenapparaat komen waardoor de regierol kan worden ingevuld en de kwaliteit van dienstverlening hoger komt te liggen.
- **Gecontroleerd op afstand.** Ook als de gemeente uitvoeringstaken op afstand zet, of regionaal samenwerkt, is het van belang dat het college van burgemeester en wethouders, en de gemeenteraad, voldoende grip hebben op de gang van zaken. Dit is de afgelopen periode een aantal keren niet goed gegaan. De PvdA zal er daarom op toezien dat het College voldoende tijd en energie besteedt aan het aansturen en controleren van organisatieonderdelen die op afstand staan.
- **Meer samenwerking.** De gemeente Leiden en regiogemeenten kunnen miljoenen besparen door zaken samen op te pakken, terwijl Leidenaars voor alles gewoon bij de gemeente terecht kunnen. Daar willen we mee doorgaan.

De PvdA-afdelingen in de regio hebben afgesproken zich in de komende periode gezamenlijk in te zetten voor de volgende agenda:

- **Groen.** We zetten ons gezamenlijk in voor de verdere ontwikkeling van het aaneengesloten open groene landschap in en rond de Leidse agglomeratie. Het accent ligt daarbij op behoud van de cultuurhistorische waarde van het landschap, het tegengaan van verrommeling, groene verbindingen tussen de binnensteden en de groene omgeving, het verbeteren van de ecologische verbindingen en eenduidig (agrarisch) natuurbeheer van de groengordel ook over gemeentegrenzen heen. Voor de inwoners van het stedelijk gebied wordt dit gebied aantrekkelijker gemaakt voor recreatie door verbetering van de toegankelijkheid met een aaneensluitende wandel- en fietspadenstructuur.
- **Centrumfunctie van Leiden versterken** door het verbeteren van de bereikbaarheid van culturele-, en onderwijs- en zorgvoorzieningen en van het kernwinkelgebied. Om dat te bereiken zal geïnvesteerd worden in de wegen en het openbaar vervoer.
- **Openbaar Vervoer verbeteren** om de bereikbaarheid van de regio te verbeteren en die van de Leidse binnenstad daarbinnen.
- **Groei en bloei van de Universiteit Leiden en Hogeschool Leiden** zijn een zaak van vitaal regionaal belang. De barrières voor de groei op huisvestingsgebied van deze instellingen, onder meer zich uitend in nijpende woonruimtenood van studenten, worden regionaal aangepakt.
- **Op sociale agenda voortbouwen.** De bestuurlijke samenwerking en afstemming hebben in het sociaal beleid al de nodige vruchten afgeworpen. We kiezen bewust voor doorgaan met een regionale aanpak van arbeidsmarktbeleid, jeugdwerkloosheid, schoolverzuim, voortijdig schoolverlaten en jeugdzorg.
- **Werkgelegenheid behouden en versterken.** Om de werkgelegenheid te blijven behouden en versterken kiest de PvdA voor hoogwaardige economie, met de afgesproken speerpunten bioscience, spacescience, greenport en recreatie en toerisme. Uitbreiding van ruimte voor bedrijven zoeken we vooral door meervoudig en duurzaam ruimte gebruik. Om in behoefte aan bedrijventerreinen te blijven voorzien zullen gemeenten daarnaast samen onderzoeken waar mogelijkheden zijn voor duurzame bedrijventerreinen.
- **Samenwerking ambtelijke organisatie intensiveren:** ter vergroting van de slagkracht van de gemeenten, het behalen van schaalvoordelen, het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening en de vermindering van de ambtelijke kwetsbaarheid streven wij naar veel intensievere samenwerking tussen de gemeenten.

16. Wijken en buurten

De PvdA heeft zich met succes hard gemaakt voor forse investeringen in Leiden Noord, de Slaaghwijk en Leiden Zuid-West. Nieuwe woningen, betere wegen en sociale investeringen zullen de wijken verbeteren. In Noord en de Slaaghwijk wordt al hard gewerkt aan de uitvoering van de plannen, in Zuid-West kan daar snel mee begonnen worden. Ook de komende jaren zal er fors geïnvesteerd worden in de ontwikkeling van de stad.

De PvdA heeft nog wensen voor bijna elke wijk en buurt:

- **Binnenstad –Zuid.** Het centrum krijgt een impuls door de uitvoering van het programma binnenstad. Hierdoor wordt Leiden aantrekkelijker voor haar bewoners en voor de bezoekers. Het Aalmarktproject moet eindelijk uitgevoerd worden. De PvdA zet erop in dat de Pieters- en academiewijk werelderfgoed worden. Ontwikkeling van deze wijken moet in dat kader worden gezien, de wijken moeten zoveel mogelijk blijven zoals ze zijn.
- **Binnenstad-Noord.** De ontwikkeling van de Meelfabriek zal voor de wijk en de stad van grote waarde zijn. Ook een aantal andere locaties moeten zo snel mogelijk herontwikkeld worden ten behoeve van de creatieve sector. Het groen langs de singels moet worden verbeterd. De PvdA is geen voorstander van sloop van (delen van) de Zeeheldenbuurt. Investerings in (klein) groen en renovatie van de woningen zijn daarentegen hard nodig.
- **Stationsdistrict.** Rond het station is nog veel werk aan de winkel. Er wordt al druk gebouwd, en dat zal de komende jaren niet minder worden. De supermarkt en de flat erboven moeten worden vernieuwd, het Gat naast de taxistandplaats gevuld en er kan nog gebouwd worden naast perron 1. Investerings in het stationsplein en de route naar de binnenstad blijven hard nodig, o.a. een extra fietsenstalling. Dit alles zal de entree van de stad verfraaien voor diegenen die vanuit het station de stad in gaan. Ook aan de achterkant van het station (zeezijde) wordt druk gebouwd. Het nieuwe onderwijsgebouw van het ROC zal de zeezijde een heel ander aanzicht geven.
- **Kooi.** Het karakter van De Kooi moet zoveel mogelijk behouden blijven, daarom kiest de PvdA voor renovatie waar mogelijk. De sloop van zeer slecht gebouwde woningen, zal onvermijdelijk zijn. De PvdA wil het doorgaande verkeer door de wijk verminderen, en de ringweg Oost dan ook niet door de wijk heen leggen, maar met een tunnel naar Leiderdorp. Een nieuw wijkwinkelcentrum en de overkluizing van de Willem de Zwijgerlaan zijn ontwikkelingen waar de PvdA zich sterk voor heeft gemaakt.
- **Noorderkwartier.** Naast de renovatie van een aantal woningen heeft de wijk vooral behoefte aan meer en beter groen. In en rond Nieuw Leyden zal een deel van dat groen gerealiseerd worden, maar ook elders in de wijk zal het groen meer aandacht moeten krijgen. Er zal de komende jaren veel gebouwd worden in Groenoord, maar ook de huidige wijk moet niet vergeten worden.
- **Roodenburgerdistrict.** Investerings in polderpark Cronesteijn en park Matillo zullen de wijk nog aantrekkelijker maken. De ontwikkeling van het gebied rond station Lammenschans en de aanleg van de RGL zullen voor veranderingen zorgen. Een nieuw ROC, een studentencampus en kantoren zullen het gebied achter station Lammenschans transformeren tot een levendig en modern gebied. Woningcorporatie De Sleutels heeft honderden woningen in Tuinstadwijk in bezit. Het lukt de corporatie niet om de vochtproblemen in de huizen op te lossen. De PvdA wil het karakter van de wijk behouden, ook als sloop van (het liefst zo min mogelijk!) huizen onvermijdelijk blijkt.
- **Zuid-West.** Minder verkeer over de Churchilllaan (door de Rijnlandroute), beter groen en nieuwe huizen kunnen de wijk, na de grote opknappbeurt van de Luifelbaan, verder verbeteren.
- **De Mors.** De nieuwe woningen bij het Diamantplein moeten snel worden gebouwd en het wijkwinkelcentrum heeft een impuls nodig. De eigenaar moet het winkelcentrum opknappen en de gemeente de openbare ruimte.

- **Boerhaavedistrict.** Op een aantal locaties worden nieuwe huizen gerealiseerd. De Leidse Hout wordt niet verder aangetast door bebouwing.
- **Stevenshof.** Een grondige opknapbeurt van het wijkwinkelcentrum Stevensbloem en een goede plek voor een permanent jongerencentrum zijn hoog nodig.
- **Merenwijk.** Het wijkwinkelcentrum kan een opknapbeurt gebruiken. Daarbuiten zal de PvdA zich vooral concentreren op de sociale ontwikkeling van de Slaaghwijk en het centrum van de wijk.

17. Financiën

Leiden legt belastingen op aan de inwoners van de stad. Dat betreft onroerende zaak belasting (OZB), afvalstoffenheffing en rioolheffing. Om de hoogte van de lokale lasten te kunnen beoordelen, vergelijken we Leiden over het algemeen met gemeenten met een vergelijkbare omvang. Zulke gemeenten lijken op elkaar in de taken die zij voor hun eigen inwoners en die van de regio waarin ze liggen, vervullen. In vergelijking met gemeenten van ongeveer dezelfde grootte is de hoogte van de lokale lasten in Leiden gemiddeld: er zijn ongeveer net zoveel met Leiden vergelijkbare gemeenten waar de lokale lasten hoger zijn als gemeenten waar ze lager zijn. Dat streven naar de middenmoot stond in de verkiezingsprogramma's van 2002 en 2006. Dank zij de PvdA is daaraan gestalte gegeven.

Ook voor 2010 en verder streeft de Partij van de Arbeid ernaar deze positie in de ranglijst van lokale lasten te behouden. Dat betekent dat we de lokale lasten slechts trendmatig willen verhogen. Daarbij geldt één uitzondering: als het Rijk besluit de gemeenten te verbieden precario te heffen op ondergrondse leidingen van energie- en waterbedrijven, verhogen we de OZB zodanig dat we de teruggang in inkomsten compenseren.

Een verschuiving van lasten van de OZB naar de afvalstoffenheffing of de rioolheffing vinden we niet wenselijk, ook niet als de afvalstoffenheffing en de rioolheffing niet kostendekkend zijn. OZB wordt immers geheven bij eigenaren van woningen en panden, terwijl de afvalstoffenheffing en de rioolheffing aan alle huishoudens in Leiden worden opgelegd. Door een verschuiving van OZB naar afvalstoffenheffing of rioolheffing verschuiven de lokale lasten van eigenaren naar huurders. Dat vinden we niet wenselijk.

Ook hier geldt één uitzondering: als het voor de vervanging van rioleringen op de lange termijn nodig is meer geld te reserveren dan we nu doen, kan de rioolheffing meer verhoogd worden dan alleen trendmatig. Zo'n extra verhoging zal nooit meer bedragen dan €10 per huishouden per jaar.

Als gevolg van de economische recessie heeft het Rijk forse bezuinigingen aangekondigd. Wij gaan ervan uit dat het Rijk daarbij de kwetsbare groepen, zoals minima en kinderen, ontziet. De PvdA Leiden zal dat in ieder geval doen. Voor het overige worden de bezuinigingen die het Rijk oplegt, zoveel mogelijk rechtstreeks doorgevoerd in lokale bezuinigingen.

Waar kunnen wij bezuinigen?

Ook zonder bezuinigingen van het Rijk weten we nu al dat de komende jaren de uitkering die Leiden uit het Gemeentefonds krijgt, terugloopt. Alleen al om die reden moet er in Leiden worden bezuinigd. Dat kan bijvoorbeeld door alle uitgaven die met parkeren te maken hebben, te laten dekken vanuit de opbrengsten van parkeren. Als het nodig is te investeren in parkeervoorzieningen, moeten de uitgaven daarvoor gedekt worden vanuit de opbrengsten in het parkeerfonds.

Een tweede manier om te bezuinigen is om zoveel mogelijk bedrijfsvoeringstaken samen met de buurgemeenten uit te voeren (zie ook het hoofdstuk 16, regio en regio). De verschillende voorstellen die daarvoor in behandeling en in voorbereiding zijn, wijzen op voordelen die ettelijke miljoenen kunnen bedragen.

Als laatste mogelijke terrein voor bezuinigingen kan het Programma Binnenstad worden genoemd. Sinds 2009 is er een extra bedrag van €1,2 miljoen per jaar beschikbaar voor de Binnenstad, bovenop de al bestaande budgetten. Wat de PvdA Leiden betreft kan dit extra bedrag gehalveerd worden.

Door voldoende te bezuinigen in lijn met de hierboven geschetste voorbeelden kan ruimte worden gevonden voor de verschillende wenselijke ontwikkelingen die in de voorgaande paragrafen zijn beschreven.

NUON-opbrengst

Tot slot dient vermeld te worden dat Leiden haar aandelen in energiebedrijf NUON heeft verkocht. De vrij besteedbare opbrengst van die aandelen is ruim 100 miljoen euro; een bedrag dat in de komende jaren uitgekeerd zal worden. Dat geld wil de PvdA gebruiken om investeringen te doen die Leiden duurzaam zullen verbeteren. Daartoe rekenen we onder andere een tunnel in de Ringweg Oost en investeringen in een groene singelrand.

Er gaat vaak enige tijd overheen voordat zulke investeringen ook werkelijk gerealiseerd worden. In die tussentijd blijft het beschikbare bedrag aan NUON-middelen in een reserve staan. In die reserve zal jaarlijks een zodanig bedrag worden gestort, dat het beschikbare bedrag waardevast blijft. Indien de reserve NUON-middelen meer rente oplevert dan nodig is om het bedrag waardevast te houden, kan het meerdere worden ingezet om wensen uit ons verkiezingsprogramma te realiseren.

De economische recessie raakt ook Leiden. De regering bezuinigt ook op de uitgaven die gemeenten doen. Toch staan er in dit programma extra uitgaven. Dat betekent dat er nog meer bezuinigd moet worden. Voor die uitdaging loopt de PvdA niet weg.

De PvdA zal kiezen voor het doorvoeren van bezuinigingen die de regering doorvoert. Daarbij gaan we er van uit dat ook de regering kwetsbare groepen, zoals kinderen en minima, zal ontzien. Dat zal de PvdA Leiden in ieder geval wel doen.

Daarnaast kunnen we geld besparen door meer taken met andere gemeenten gezamenlijk uit te voeren. De voorstellen die tot nu toe zijn aangenomen, leiden al tot een besparing van ruim 10 miljoen euro per jaar.

De verkiezingsprogramma commissie 2010-2014:

Robert-Jan van Ette
Liesbeth Hesselink (voorzitter)
Esther Karsch-Spiro
Roelof van Laar
John Marks
Mark Reijnders
Marina Zoet